

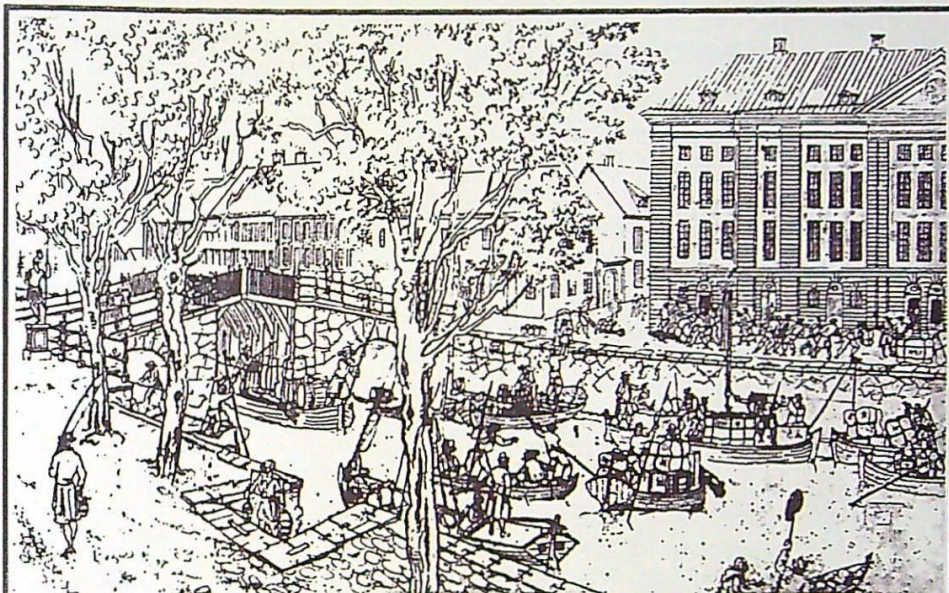
Västanbladet

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

Årg 16

1999

Nr 1

Stora Hamnkanalen i Göteborg

Under Kämpebron forslar hemföringsgilletts båtar in varor från ostindiefararna, vilka ankrat upp på älven vid uthamnen Klippan. Till höger ligger Ostindiska Kompaniets kontors- och magasinsbyggnad från mitten av 1700-talet (nuv. Stadsmuseet). Det är grunt och man stakar sig fram. Kajens höjd är densamma som idag. För hushållsändamål användes kanalvattnet, tills man på 1780-talet fick vatten från Kallebäckes källa genom en vattenledning. Obs. mannen i trappan som hämtat vatten i två ämbar. Redan på 1650-talet berättas om kanalernas lindar, som ger svalka och förskönar staden.

(Detalj av konturetsning efter teckning av Elias Martin 1787)

Till minne av Johan von Sydow, som hastigt avled på nyårsdagen 1999, införes på sid 5 i Västanbladet hans artikel 'Göteborg - porten mot väster'.

INNEHÅLL NR 1 / 99

LarsOlof Lööf:

NYÅRET 19991

MÖTESKALENDERN4

Rolf Ekelund:

TILL MINNE AV JOHAN VON SYDOW .. 5

HJÄLP TILL SJÄLVHJÄLP 5

Johan von Sydow:

GÖTEBORG - PORTEN MOT VÄSTER ...7

Martin Bratt, Inger Ragnhult

EN OVANLIG TVILLINGFÖDSEL14

Johan von Sydow:

SOLBERGA-BOKEN, ANMÅLAN15

BIBLIOTEKET, NYFÖRVARV19

Gunnar Klasson:

BLOMSTERKROKEN20

FRÅN ARKIVVÄRLDEN24

LANDET RUNT25

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET
UTKOMMER I BÖRJAN AV APRIL 1999
MANUSSTOPP DEN 15 MARS

VÄSTANBLADET

Erik Dahlbergsgatan 36, 411 26 GÖTEBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. 10-12, torsd. 10-14)
Postgiro 24 23 85 - 3

Ansvarig utgivare: Per Liljeström 0302-13191
Vänskapen 3 E, 443 34 LERUM

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger
Årsavg. inkl. prenumerationsavg. kr 135.- /år

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Styrelse 1999

Ordf. LarsOlof Lööf, 031 - 031 - 54 51 63
Temperatg. 41, 418 41 GÖTEBORG

V.ordf. Tommy Näzell, 031 - 338 08 58

o. bibl. Klarbärsv. 18, 435 43 MÖLNLYCKE

Sekr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG

Kassör Maj Löfgren, 031 - 779 24 16

Nimbug. 1, 417 63 GÖTEBORG

Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20,

Lilla danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG

Övriga Ingegärd Almquist-Persson

031 - 44 18 13, Postgången 1 A,
433 04 PARTILLE

Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN

Per Clemensson, 031 - 20 65 63

S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG

Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,

Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG

Suppl. Jan Kartengren, 031 - 97 01 86,
Saltholmsg. 44, 426 76 V.FRÖLUNDA

Per Liljeström, 0302 - 131 91

Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM

Sybil Winell, 031 - 16 05 95,

Föreningsg. 16 E, 411 27 GÖTEBORG

ISSN - 1102 - 4453

Kopierad på miljövänligt papper hos

Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

Vår hedersordförande i VSGF
Johan von Sydow
16/4 1918 - 1/1 1999

Nyåret 1999

Trots vintermörkret har vi faktiskt ett nytt verksamhetsår framför oss. Välkommen till det! Hur året kommer att utforma sig för VSGF är i mycket hög grad beroende på Er, kära medlemmar! Läs och begrunda hela rubriken VI MÖTS på sid. 4.

Året som gick innebar i sitt slut två mycket tråkiga och dystra upplevelser. Först avled Carin von Sydow och precis i årsskiftet Johan von Sydow själv. Johan har - hade (jag har fortfarande mycket svårt att förstå det som skett) under mycket lång tid varit föreningens ordförande och stöttepelare i alla skiften. Hans bortgång innebar en svår förlust. Även om Johan under senare år inte satt i styrelsen gjorde han mycket både öppet och i bakgrunden inom föreningen. Hans minne tecknas på annan plats i Västanbladet.

Från höstmötet förra året kan meddelas att årsavgiften 135.-kr förblir den samma som tidigare och att undertecknad omvaldes som ordförande för 1999. Nya i styrelsen blev Per Clemensson och Jan Kartengren. Vid konstituerande möte nu på det nya året erhöll styrelsen med förändringar följande utseende: v. ordf. och bibliotekarie Tommy Näzell, Maj Löfgren kassör, sekr. Joel Holger. Stina Börjeson avtackades för sina mångåriga insatser och som ny klubbmästare

valdes Karin Holger. Övriga ledamöter: Ingegärd Almquist-Persson, Ewert Arwidsson, Örjan Nordmalm, Per Liljeström och Sybil Winell. Istället för Johan von Sydow går Per Clemensson in i redaktionskommittén.

En nyhet är också att vi har en hemsida på internet, länkad till Släktforskarförbundets nättidning RÖTTER.

Numera kan Ni medlemmar besöka vårt bibliotek både på tisdagar och torsdagar, utnyttja gärna denna möjlighet. Är Ni på väg till Landsarkivet gör också ett besök i vår lokal på Erik Dahlbergsgatan. För att överhuvud taget bättre utnyttja lokalen har vi bestämt nya tider till det vi kallar "hjälp till självhjälp" och kanske blir det också en kurs i släktforskning. Ytterligare en dator kommer vi också förmodligen att anskaffa under året. Angående det senare, kurser och andra sammankomster utöver programpunkterna som fastlagts på sidan VI MÖTS - ber vi få återkomma.

Glöm inte att betala medlemsavgiften för 1999 eller kanske skänka en slant till verksamheten. I detta fall mottages alla gåvor med stor tacksamhet.

God början och fortsättning på det nya året och välkomna till våra program, önskar

LarsOlof Löof, ordf.

vi möts

MEMBER !

DU TÄNKER VÄL PÅ ATT DET ÄR DU

SOM ÄR FÖRENINGEN, UTAN DIG BLIR DET INGEN VERKSAMHET !

VÅREN 1999

ONSDAGEN DEN 17 FEBR. Kl 18.30. Erik Dahlbergsgatan 36.
Föreningskväll med kåseri av 1.e intendent Kristina Söderpalm över ämnet:
"Skottarna i Ostindiska Kompaniet".

ONSDAGEN DEN 17 MARS Kl 18.30. Erik Dahlbergsgatan 36.
Värmöte enl stadgarna.

Lars Hellgren berättar om "Hur jag fann min släkt i Tyskland".

ONSDAGEN DEN 21 APRIL Kl 18.30. Erik Dahlbergsgatan 36.
Föreningskväll med föredrag av fil.dr.Lennart Limberg:
"Emigrationens olika nivåer".

LÖRDAGEN DEN 29 (?) MAJ. Preliminär dag för bussutfärd till
Kobergs slottsbibliotek. Se vidare nästa nr av VÄSTANBLADET

"HJÄLP TILL SJÄLVHJÄLP", se sid. 6.
tisdagen den 23 febr. och tisdagen den 9 mars kl 10.30

ANMÄLAN om deltagande i VSGF:s möten görs senast 3 dagar
före resp. program (UTFÄRDEN 1 vecka före) till
Stina Börjeson tel. 031 - 257555 eller Karin Holger tel. 031 - 408520
Kaffe mm serveras. Anmäl Er i så god tid som möjligt !
MYCKET VÄLKOMNA **TAG GÄRNA MED GÄSTER**

OBS!

*Entrén till samlingsalen sker genom VSGF:s egen lokal
(i butiksläge med skyltfönster), vilken måste låsas under själva mötet.
Kom således i god tid, vi har öppet 1 timma före varje föreningsmöte !
Samlingsalen rymmer max. 45 personer. Ev. återbud måste anmälas.*

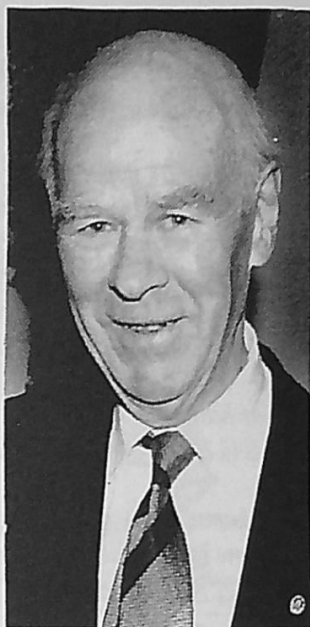

Till minne av Johan von Sydow

V S G F :s hedersordförande, Johan von Sydow, avled den 1 januari i år i en ålder av närmare 81 år.

Under 28 års tid (1964 - 1991) var han vår förenings ordförande och därefter deltog han i föreningsarbetet som ledamot i redaktionskommittén och skribent i Västanbladet samt som revisor och från 1997 ledamot i valnämnden.

Han deltog också som kontaktman med släktforskningens paraplyorganisationer, Genealogiska Föreningen i Stockholm och Sveriges Släktforskarförbund.

Vid hans tillträde som ordförande förändrades föreningen från en exklusiv herrklubb till ett levande släktforskarcentrum för västra Sverige och medlemsantalet ökade från c:a 100 personer till något över 600 efter något år.

Han ordnade utflykter till intressanta historiska platser och för släktforskaren viktiga arkiv. Inte minst har vi haft stor glädje av hans fantasirikedom, när det gällt målen och omfattningen av våra 2-dagars vårutflykter. Johans släkt och vänner öppnade kyrkor, slott och kulturbyggnader både i Sverige och i grannländerna. Johan förberedde också utflykterna noggrant - läste i förväg in kulturhistorien och vidtalade förnämliga guider - så att bussresorna inte bara blev en transport från plats till plats, utan ambulerande lektioner i kulturhistoria.

Johans mångåriga samarbete med Landsarkivet var till stor fördel för forskningens fromma. Genom sitt stora kontaktnät skaffade han fram många sakkunniga föredragshållare till föreningens åtta till nio årliga sammankomster.

En av hans stora genealogiska insatser var utställningen på Göteborgs Historiska Museum 1983 - 1984, "Släktforskning en hobby för alla", i

samarbete med Museet, Landsarkivet i Göteborg samt några andra organisationer. En sammanfattning av denna utställning trycktes i en skrift med fotomontage och utgavs i vår förenings regi.

Johan utgav i eget förlag två stora genealogiska arbeten. 1994 utkom boken om "Ulf och Kerstin Sparre och deras ättlingar" och 1996 utkom den mycket påkostade sammanställningen "Christian Fredrik von Sydows ättlingar", en mäktig släktbok omfattande 560 sidor och med ett ypperligt personregister. Han besökte också Tyskland för att där söka efter von Sydowska släktens rötter i slutet av 1600-talet.

När han avgick som ordförande 1991 valdes han till hedersordförande i V S G F och för sina insatser belönades han med Pro Patrias medalj.

Vi kommer att sakna Dig mycket, Johan, och skall alltid minnas Dig med värme och uppskattning.

Rolf Ekelund

Johan von Sydows gärningar och insatser från tiden före år 1992 belyses mycket fint av Olga Dahl i Västanbladet nr 1-92, i samband med att han avtackades vid sin avgång som ordförande.

Johans von Sydows ovan nämnda släktböcker finns till försäljning hos Andreas von Sydow, tel. 031 - 14 65 97

HJÄLP TILL SJÄLVHJÄLP

fortsätter under våren. Vi träffas för att ventilera små och stora problem, både sinsemellan och med en erfaren forskare.

Nu i vår har **Martin Bratt** lovat att hjälpa till. Diskussionen hoppas vi blir givande för alla deltagare. Dataproblem tar vi inte upp här.

Tisdagen den 23 febr. kl. 10.30 samt

tisdagen den 9 mars. kl. 10.30

träffas intresserade alltså i föreningslokalen Erik Dahlbergsgatan 36

Föranmälan är nödvändig och göres till

Joel Holger, tel. 031 - 408520, några dagar innan. Tala då också om problemets art och

skicka vid behov en kopia av text som är svårläst.

Göteborg - porten mot väster

av Johan von Sydow

Göteborg har beskrivits på olika sätt, naturligt nog med hänsyn till mottagaren/läsarens behov av information. Här skall ett försök göras att lägga *personhistoriskt perspektiv på Göteborgs historia*, det är ju till "syvende og sist" enskilda personer som skapat det Göteborg vi ser idag. Och då källorna för historiken huvudsakligen finns att hämta i litteraturen har jag ansett det vara på sin plats att redovisa de viktigaste tryckta källorna i ämnet.

Stadens historia, en snabbkiss i personhistoriskt perspektiv

Att staden grundades av *Gustav II Adolf* är väl såpass känt att det ej behöver sägas. Men när? Somliga anser att det var 1620, andra 1621. Jag håller mig till privilegiebrevet, som kungen skrev under den 4 juni 1621. Staden hade sina föregångare i Lödöse, 4 mil uppströms Göta älv, Älvsborgs stad (Gamla Älvsborg vid fästningen med detta namn), Nya Lödöse vid Sävån (nuv. Gamlestaden i Göteborg) och Färjenäs (på Hisingen, Göteborg).

För stadens uppbyggnad använde kungen en mängd utlänningar, bl a holländare, och den förste burggreven, stadens högst uppsatte person, var *Jacob van Dijk* (ursprungligen från Holland). Varje århundrade hade sedan sina både manliga och kvinnliga profiler, var och en inom sitt område, och jag skall försöka att ur denna

BILD: DET GAMLA GÖTEBORG

stora krets plocka fram några och beskriva dem.

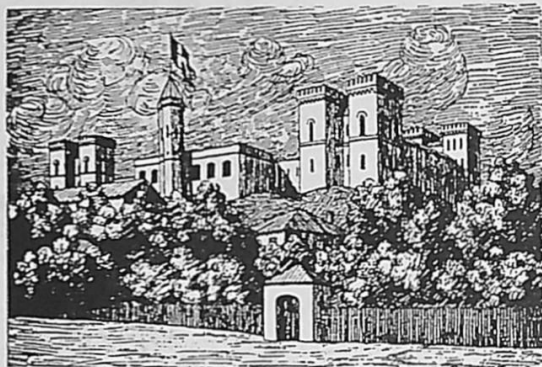
1600-talet

Hans Maclier

Den mest betydande under detta århundrade har *Hans Macklier* (-1666) ansetts vara. Han tillhörde den gamla skotska ätten Macklean och kom till Göteborg 1629 och blev köprnan. Han handlade med det mesta såsom järn, master, smör, kol, spannmål, salt, tyger, vapen för att nämna några varuslag. Han hade också egna skepp, eget varv och segelmakeri och bedrev en omfattande bankirverksamhet.

Macklier betydde mycket för Göteborgs välstånd och han gav drottning Kristina stora lån. Allt detta gjorde att han blev Göteborgs rikaste man på sin tid. Sin förmögenhet placerade han bl a i stora jordegodomar i Värmland, Dalsland, Bohuslän

och Halland. Här kan nämnas de stora egendomarna Hökälla i Bohuslän (Hisingen), Råda vid Göteborg samt Gåsevadhalm och Frölinge i Halland. Han adlades 1649 under namnet Makeleer och dog 1666. Den kände författaren av skrifter om Göteborgs historia, Hugo Fröding, gav följande omdöme om Macklier: *Och ser man sig om i Göteborgs historia från den äldsta tid och intill vår, torde man näppeligen finna någon Göteborgare, som i betydenhet*

Arsenalsbyggnaden på Lilla Otterhällan. Tyghus för artilleri och vaktmanskap med en stor "borggård". Byggt 1853, rivet 1895.

BILD: DET GAMLA GÖTEBORG

när upp till Hans Macklier.

Släkten hade en kort glansperiod, huvudsakligen i Göteborgs historia. Av hans många barn, av vilka flera dog i unga år, blev en son justitierepresident i Göteborg, en son kommandant i samma stad och en son landshövding i Älvsborgs län. En sentida släkting var Rutger Maclean på Svaneholm i Skåne, enskiftesreformens tillskyndare.

Emerentia Krakow

Som representant för 1600-talets kvinnor i Göteborg väljer vi *Emerentia Krakow*. Om hennes släktkrets har Olga Dahl skrivit en artikel, som kommer att publiceras i ett

kommande nummer av Västanbladet.

1700 talet

Ostindiska Kompaniet

Under nästa århundrade, 1700-talet, växte Göteborg och blev en betydelsefull stad inom handelns område. Det var under detta århundrade som Ostindiska Kompaniet hade sin glansperiod. De namn som kom att betyda särskilt mycket för dettas framgång är väl i första hand *Colin Campbell* (1686-1757), en av de många skottar som starkt medverkat i Göteborgs utveckling, *Niklas Sahlgren* (1701-1776), vars namn lever kvar genom Sahlgrenska sjukhuset som grundades med medel som han skänkt eller testamenterat till staden (det var också han som låg bakom tillkomsten av Östads Barnhus, väster om Alingsås), *Volrat Tham*, *Patrik Alströmer*, *Magnus Lagerström* och många fler. Sahlgren var väl den mest kände av dessa och om vilken det under årens lopp skrivits mycket.

Magnus Lagerström

Beträffande *Magnus Lagerström* (1691-1759), vars namn inte lyser med samma glans som andra personers vilka var knutna till kompaniet, vill jag inte undanhålla läsaren vad han själv ansåg om sin gärning. Det gick ut på att han egentligen inte hade gjort någon större nytta, han menade att han varit en överksam och lat person. I själva verket var han mycket vitter och vetenskapligt intresserad. Som Ostindiska Kompaniets förste sekreterare kan man om honom - med C.R.A. Fredberg i *Det gamla Göteborg* - säga att han jämte

Stora Hamnkanalet. Träsnitt efter teckning av Paul de Cheviller. BILD: GBGS STADSMUSEUM

Niklas Sahlgren var ett med kompaniet, och att han hade en betydande förtjänst av att kompaniet för Göteborg blev början av en rik och hastig uppblossning. Särskilt kan nämnas att han genomdrev att vetenskapligt skolade män anställdes på skeppen och fick i uppdrag att föra dagböcker över allt märkligt de såg och upplevde under resorna i fjärran länder, skaffade erfarenheter inom olika vetenskapliga ämnen, samlade och hemförde naturalier, upprättade kartor m.m.

Familjen Carlberg

För stadens bebyggande spelade personer inom släkten *Carlberg* stor roll. Tre män av denna släkt var efter varandra stadsarkitekter (stadsingenjörer) i Göteborg. Deras stamfader var biskopen *Johan Carlberg* (1638-1701). Dennes son *Johan Eberhard Carlberg* (1683-1773) var Göteborgs förste stadsingenjör under åren 1717-1727 men flyttade till Stockholm och hade samma befattning där till sin död. Hans yngre bror

Bengt Wilhelm Carlberg (1696-1778), vars levnadslöpp han själv skildrat i en *Biographie*, var stadsarkitekt 1727-1775 och var därjämte fortifikationsofficer. Han fullbordade den domkyrka som sedan brann ned 1802, och utförde ritningar till flera allttjämt bestående byggnader i Göteborg, bl a Fortifikationshuset vid Postgatan. Under sin tidigare militära bana deltog han 1718 vid Fredrikssten i Norge och var den som först tog hand om Karl XII efter det dödande skottet den 30 november nämnda år. Bengt Wilhelms son var *Carl Wilhelm Carlberg* (1746-1814). Resultatet av dennes verksamhet som arkitekt ser vi i domkyrkan i Göteborg, slottet Gunnebo i Mölndal (uppfört för den kände och förmögne John Hall) och flera hus vid Södra Hamngatan i Göteborg.

Johan Minten

En person som inte var bland de stora i dåtidens Göteborg, var *Johan Minten*. Men hans verksamhet betydde på sitt sätt mycket

"Utsigt af Göteborg från elfsidan". Träsnitt efter teckning av R Haglund i Ny Illustrerad Tidning 1875. Christine kyrka, dåvarande posthuset samt Tull- och packhuset till höger.

BILD: GBGS STADSMUSEUM

för invånarna i staden och han har fått en stor plats i genealogin genom de många avkomlingar han fick.

Och med honom komma också en 1700-talskvinna med i detta begränsade persongalleri. Johan Minten var källarmästare. Han kom från Tyskland, var född 1722, blev vinhandlare och källarmästare samt dog 1785. Det var som innehavare av landeriet Bagaregården som han kom på idén att där öppna ett värdshus, vilket blev mycket populärt, trots att det låg ett gott stycke väg från staden, då ännu inte bebyggd utanför vallgravarna. *Där utvecklades ett brokigt folkliv, i synnerhet när vackra sommarkvällar svepte skymningsfloret över trädgårdsgångar och bersäer och över feststämda människor - för att än en gång citera Det gamla Göteborg.*

Minten var gift med Regina Elisabet

Werkamp av holländsk börd, som dog 1826. På hennes gravsten står att hon dog i dess 100 ålders år och att hon var stammoder till 16 barn, 33 barnbarn och 67 barnbarns barn. Från makarna Minten härstamma flera kända släkter i Göteborg såsom släkterna *Bratt, Ekman, Fröding, Roempke* och *Ölten*.

Landerierna, en personhistoriskt intressant göteborgsk företeelse

Det finns skäl att kort beröra denna speciella göteborgska egendomsform, framför allt då landerierna kom att besittas av sin tids mest tongivande göteborgare. Ett och annat landeri har redan omnämnts ovan.

Landerier utgjordes av markområden som, tillhörande Göteborgs stad, var belägna utanför den vanliga bebyggelsen i staden och uppläts till enskilda på arrende.

De kom snart att bebyggas med större eller mindre huvudbyggnader, *corps de logier*. Dessa ägdes av landeribesittarna som hus på ofri grund, för att använda juristspråket. Det var stadens högre ämbetsmän, de som styrde och ställde i Göteborg, domare m.fl. men också i många fall ledande köp- och handelsmän. Vill man få ett tvärsnitt i allmänhet av denna kategori stadsbor i Göteborg kan man därför tillgripa den litteratur som finns om landerierna, t.ex. Ernst Fischers bok *Göteborgs landerier*, som ingår i serien Göteborgs Jubileumspublikationer.

Upplåtelse av landerimark kom i gång en kort tid efter stadens grundläggning och pågick fram till början av 1900-talet, då de sista inlösningarna av landeribyggnaderna skedde. Bland det 20-tal landerier som fanns kan nämnas: Kviberg, Kvibergsnäs, Mariedal, Marieholm, Kristinedal, Härlanda, Bagaregården, Stora Katrinelund, Burgården, Liseberg, Lorensberg, Hedås, Lyckan, Kristinelund och Götaberget. Av dessa finns idag kvar endast Kvibergsnäs, Bagaregården, Stora Katrinelund (vid Nya Ullevi), Liseberg (efter brand renoverat på 1970-talet) och Johanneberg (vid Korsvägen).

Som exempel på inom vilka släkter ett landeri vandrat kan jag nämna Karlsbergs landeri, omfattande bl a den mark, kallad Getebergsäng, som ligger söder om nuvarande Liseberg. Släkterna här var *Busck*, *Evers*, *Kjellberg* och *Röhss*. Ett annat exempel är Kristinedal som låg vid Gamlestadsbro inom nuvarande SKF:s område. Namn förknippade med detta landeri är bl.a. *Gert Tönnesson*, *Johan Gertsson*, *magister Johannes Vultejus* (kyrkoherde i Tyska församlingen, senare hovpredikant i Storkyr-

kan i Stockholm, stamfar för slakten Vult von Stejern), *Olof Grundell*, *Asmund Swahn*, *Niklas Sahlgren*, dennes svärson *Clas Alströmer* (som på landeriet planterade den av honom från Sydamerika införda liljan, benämnd Alströmeria), *Borgert*, *Friedländer*, *Röhss*, *Leffler* och *Berg*, alla för göteborgsforskare välkända namn. Landerierna, som inte brukar omnämnas i de vanliga turistbroschyrena, är värda besök av personhistoriskt intresserade!

1800-talet

Göteborg blir en öppen stad

I början av detta århundrade upphörde Göteborg att vara en enda stor fästning, som staden dessförrinnan varit. Många befästningsinslag raserades och staden började bebyggas utanför vallgravarna (vilka - som väl är - ligger kvar och ger innerstaden en särskild profil). Det är många människor som verkat för stadens utveckling under detta århundrade. Inom stadsbyggnadskonsten var väl stadens mångåriga stadsarkitekt *Victor von Gegerfelt* (1817-1915) den kanske mest betydande.

Under detta århundrade hände i Göteborg framför allt att den merkantila verksamheten i Göteborg breddades (det var nu inte endast Ostindiska Kompaniet som betydde något, kompaniet gick förlorad i graven 1813) och de många kända handelshusen tillkom. I takt med denna utveckling skedde i staden mycket annat:

- undervisningsanstalter med Göteborgs högskola och
- Chalmers tekn. institut, senare högskola som mest spektakulära uttryck kom till stånd,
- och humanismen odlades av sina banerförare (bl a V Rydberg och S A Hed-

lund),

- dagspressen, musiken, sporten, allt kom i gång.
- Och så började det kommunalpolitiska spelet att röra på sig sedan kommunal-lagarna tillkommit 1862.

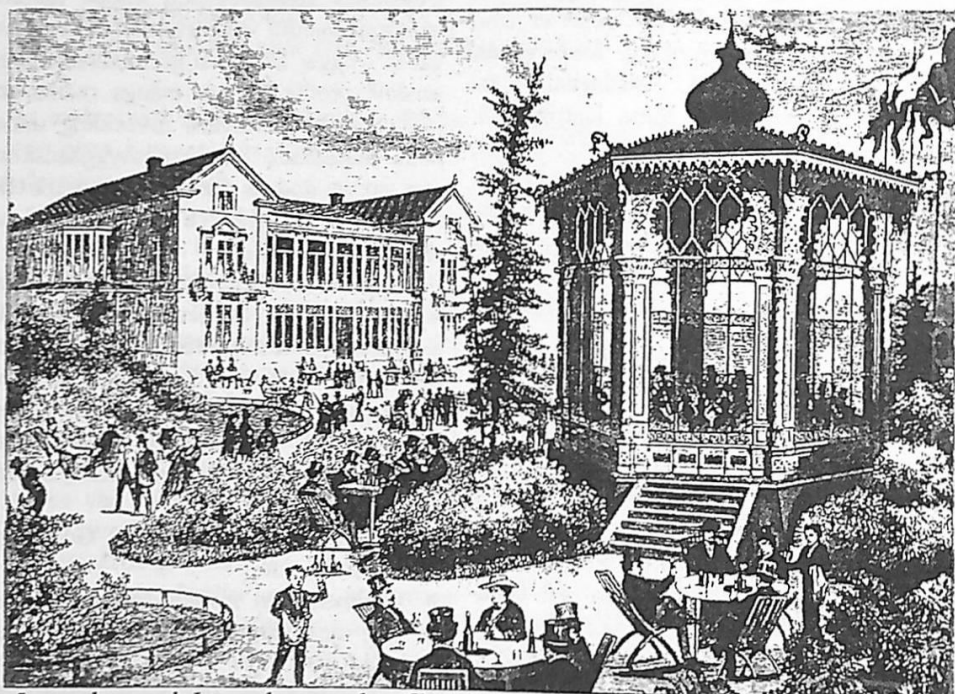
Carl Fredrik Waern

Till manlig företrädare för detta sekel har jag utsett den förste ordföranden i Göteborgs stadsfullmäktige (som det då hette), *Carl Fredrik Waern* (1819-1899). Trots sin framträdande position i samhället har han inte omnämnts så mycket i skrifterna, nu närmast de om Göteborgs historia, som de många andra kända handelsmännen i Göteborg. Waern tillhörde en ursprungligen dansk släkt, som via Norge kommit till

Sverige på 1700-talet och etablerat sig här inom bergsbruket. Han var grosshandlare och blev mycket anlitad inom politiken, först kommunalt i Göteborg där han bl a 1863-1870 var ordförande i stadsfullmäktige, och därefter inom rikspolitiken där han var riksdagsman under många år, finansminister 1870-1874, och slutligen t.f. president i kommerskollegium 1875-1891.

Emily Nonnen

Som 1800-talets kvinna har jag stannat vid *Emily Nonnen* (1812-1905). Hon får också representera det engelska inflytandet i Göteborg, en influens som man inte kan komma ifrån när det gäller att beskriva Göteborg och det göteborgska. Emily Nonnen var dotter till *John Nonnen*, som var

Lorensberg och Lorensbergsparken. Träsnitt efter teckning av O. A. Mankell i *Ny Illustrerad Tidning* 1870.

BILD: GBGS STADSMUSEUM

engelsman, född i Liverpool och kamrer på de av den från Skottland härstammande David Carnegie d.y. ägda s.k. Lorentska socker- och porterbruken vid Klippan. Familjen bodde på Lisebergs landeri (till skillnad från vad som eljest var vanligt bodde familjen där hela året). Emily hade två äldre systrar, och under stor del av 1800-talet utgjorde de tre systrarna Nonnen på Liseberg, *Charlotte, Mary och Emily*, en i staden känd familje- och kulturkrets. Emily, som var yngst i syskonskaran, var den av systrarna som genom sitt författarskap kom att dominera bland dem. Hon ägnade sig först åt måleri men övergick till att författa. Hon översatte från svenska till engelska, bl.a. Esaias Tegnér's och Johan Ludvig Runebergs dikter, och blev en uppblusen skönlitterär författarinna med tonvikten lagd på böcker för barn och ungdom. Systrarna Nonnen nådde alla hög ålder, och när Emily som den sista av dem vid över 90 års ålder gick ur tiden 1905, hade ett nytt århundrade med nya kulturella och andra värderingar börjat.

1900-talet

1900-talet ligger oss för nära i tiden för att man ur detta århundrade skall kunna välja ut någon man eller kvinna förtjänta att nämnas i detta sammanhang. Den för tidigare sekler lämnade beskrivningen får därför räcka i denna presentation av Göteborg.

(*Bilder ur Fredbergs Det gamla Göteborg återgivna med tillstånd av Publicistklubbens Västra Krets*)

Litteratur om Göteborg

Sammanställd av Johan von Sydow, Göteborg.

- Almquist, Helge: Göteborgs historia. Grundläggningen och de första hundra åren. Göteborgs stads jubileumspublikationer I. 1-2. 1929.
- Berg, Wilhelm: Samlingar till Göteborgs Historia 1-4. 1882-91.
- Cederbourg, Eric: En kort beskrifning öfver Götheborg. 1739.
- Fischer, Ernst: Göteborgs landerier. Göteborgs stads jubileumspublikationer XIII. 1923.
- Fredberg, C.R.A.: Det gamla Göteborg 1-3. 1921-22
- Fröding, Hugo: Berättelser ur Göteborgs äldsta historia. 1909.
- . D:o ur Göteborgs historia under enväldstiden. 1915
- . D:o ur Göteborgs historia under frihetstiden. 1919
- . D:o ur Göteborgs historia under gustavianiska tiden. 1922
- . D:o ur Göteborgs historia under nyare tiden. 1924
- Granberg, Peter A.: Staden Göteborgs historia och beskrifning 1-2. 1814-15.
- Göteborg Förr och nu. Göteborgs Hembygdsförbunds årsskrifter fr 1960 (jfr nedan).
- Göteborgs stads jubileumspublikationer I - XX. 1923-29 (jfr ovan)
- Lagerberg, Magnus: Göteborgare I-II. 1912 och 1914.
- Lindstam, Carl Sigfrid och Blidberg, Rutger: Göteborgs gatunamn, 3.uppl. 1986.
- Prytz, Petrus Andreae: Kronologiska anteckningar rörande Göteborg. 1898.
- Rundqvist, Agne: Kronologiska anteckningar rörande Göteborg 1619-1982. Göteborg Förr och nu XVII. 1982.
- Rydqvist, Carl Magnus: Historisk-statistisk beskrifning öfver Göteborg. 1860.
- Västsvensk genealogi och personhistoria. Utgiven av Västra Sveriges Genealogiska Förening. 1972.
- Åkerblom, Fredrik: I Göteborg för 100 år sedan. 1898.

(*Artikeln ursprungligen införd i Västgöta-genealogen nr 2-97*)

Vid föreningskvällen den 17 febr. kl. 18.30 kåserar 1:e intendent Kristina Söderpalm om "Skottarna i Ostindiska Kompaniet".

En ovanlig tvillingfödsel.

I Sverige har sedan mitten av 1800-talet frekvensen av tvillingbörder varit konstant. För att ta ett exempel förekom under tioårsperioden 1931-1940 sammanlagt 916.000 födelser. Av dessa var 12.379 tvillingfödselar, motsvarande 1,4 %.

Den medicinska forskningen har alltid varit intresserad av tvillingfödselar, men ur genealogisk synpunkt kan väl en sådan inte vara intressantare än vilken annan födsel som helst, men väcker ofta nyfikenhet. Här skall vi kommentera en sådan födsel.

Kronolänsmannen Carl Elieser Berggrens hustru Cecilia Christina, född Lundblom (1806-1874), födde vid månadsskiftet juli - augusti 1844 tvillingar. Hon var då 38 år gammal. Enligt födelse- och dopboken (C 6) för Gärdhems socken, Älvsborgs län, föddes den ene sonen den 31 juli och den andre sonen den 1 augusti. En sådan födsel kan naturligtvis hända vilka föräldrar som helst, men vad som i det här fallet är säregnet var att den som föddes den 31 juli fick namn efter månaden juli och i dopet fick namnet **Julius Uno**. Den som föddes den 1 augusti fick namnet **Augustus (August) Duo**. Om man tittar på andra månadsskiften under ett år, ges det inte något tillfälle till sådana namngivelser. Möjligen skulle månadsskiftet maj-juni kunna leda till att ett par tvillingflickor gavs namnen Maj och June.

Martin Bratt och Inger Ragnhult är släkt med varandra och båda aktiva släktforskare inom VSGF. Under sina forskningar har de gjort ett par intressanta genealogiska iakttagelser, som de här nedan redovisar.

Redaktionen

Vad hände med Julius Uno och August Duo ? Den förste blev handlande i Vänersborg, emigrerade och avled i San Francisco, U S A 1913. August Duo blev kronolänsmän i Tunhems distrikt och avled 1921. Inger Ragnhult är hans dotterdotter.

Vi ställer nu frågan till läsarna: Har någon hört talas om en tvillingfödsel, "fördelad" på två månader eller kanske en sådan på två år ? Kan det hända vid det kommande tusenårsskiftet ?

Ett liv under tre århundraden och under två årtusenden.

Enligt uppgift från Statistiska centralbyrån fanns den 1 januari 1998 i Sverige 936 personer (=181 män och 755 kvinnor), som var födda 1899. Vid samma tidpunkt fanns det 598 personer (= 105 män och 493 kvinnor), som var födda 1898. Och så vidare i en fallande skala Hur många personer kommer det att vara den 1 januari år 2000, som är födda på 1800-talet ? När detta skrivs är det omöjligt att förutsäga - kanske blir det något tusental ?

Men år 2000 och kanske under flera år därefter kan detta fåtal personer stoltsera med att de levat under tre århundraden och samtidigt två årtusenden !

forts. nästa sid.

En ovanlig manlig släktföljd

Släkten Majjström (Svenska Släktkalendern 1930) är en gammal bondesläkt från Njurunda socken i Medelpad. Häradsdomaren Jon Ersson, född 1757, tog namnet **Majjström** sedan han genom giftermål blivit ägare till ett par hemman med namnet Majj. Det märkliga med denna släkt är att

det från mitten av 1600-talet till mitten av 1800-talet inom varje familj i sex generationer i följd bara funnits **en enda** son, som fört släkten och namnet vidare, utan att några döttrar är födda. Först under åren 1840 och 1843 föddes **två** söner. Släkten Majjström synes numera vara utdöd.

SOLBERGA-boken en sockenskildring

Denna bok, redigerad av Josef Axelsson, kom ut 1964. Då den inte förut omnämnts i Västanbladet, skrev **Johan von Sydow** sensommaren 98 denna redogörelse för bokens innehåll.

Boken handlar alltså om Solberga socken i Inland i södra Bohuslän. Den inleds med ett kapitel om socknens natur och djurliv och har därjämte flera kapitel om livet i socknen ur olika samhälleliga aspekter. Det som framför allt intresserar en släktforskare är socknens historik och dess personbestånd genom tiderna. Huvuddelen av detta står att läsa om i det av Josef Axelsson själv skrivna avsnittet 'Solberga genom tiderna'. Det börjar med hur bygden kom till, sedan istiden och om hur landet steg ur havet och därefter i den sedvanliga historiska kronologin, alltså forntid, medeltid och nyare tiden.

Digerdöden

Innan denna kom hade under perioden 500-1300 e Kr betydande nyodlingar ägt rum och flera byar uppstått med en betydande befolkningstillväxt som följd. Denna befolkningsutveckling avbröts på ett fruk-

tansvärt sätt av den "stora mannadöden" i mitten av 1300-talet.

Farsoten, som vanligen kallas digerdöden, kom till Norge 1349 och troligen har den redan samma år nått Bohuslän (som då hörde till Norge, JvS). Hur många människor som dog åren 1349-50 vet vi inte, men det kan enligt gjorda uppskattningar ha rört sig om en tredjedel av befolkningen. -- 'Om förhållandena efter digerdöden kan vi få en viss uppfattning om bl a genom att granska uppgifterna om kyrkans tionde i biskop Eysteins "Röde bog". Norrmannen A. Steinnes hävdar att Älvsyssel, d v s södra Bohuslän, var ett av de områden i Oslo stift som drabbades hårdast av pesten'.

Mantalslängd redan 1528

För forskning i Solberga har man haft relativt god tillgång till skattelängder och lik-

nande. Till skillnad från i övriga Sverige finns längder över skattemantal redan från 1528 (i övriga Sverige började dessa upprättas först på 1630-1640-talet). För socknens 29 byar redovisas antalet åbor, även antalet fattiga anges där sådana fanns. Av det förhållandevis stora antalet fattiga kan man sluta sig till att befolkningen i socknen hade stora ekonomiska svårigheter.

Från 1544 finns en jordebok för socknen. Uppgifterna där är ganska torftiga men kompletteras av en utförligare jordebok från 1573. Sistnämnda år bestod gårdarna i Solberga av 33 skattegårdar, 36 kronogårdar, 2 kastellegårdar och 7 frälsegårdar.

Brännefejden och Hannibalsfejden

Solberga undgick inte krig. Redan under nordiska sjuårskriget 1563-70 drabbades socknen, dock har man ej några klara beked om exakt vilka provningarna var. Men om den s k brännefejden 1611-13 finns uppgifter. 54 gårdar i Solberga brändes. Socknen drabbades också under den s k Hannibalsfejden 1643-45 - efter namnet på en ståthållare Hannibal Sehestad - dock lindrigare än under brännefejden.

Solbergabor

Från 1500-talet och framåt redovisas personer av olika kategorier som levtt och verkat i Solberga. Man ser det bl a i kapitlet om jordförvärv under 1500-talet, där Lauritz Olsson på Sundsby (Bohusläns stora kvinna Margareta Huitfeldts mormors far) får representera de första jordköparna.

Ur 1697 års jordebok har i denna sockenbok återgivits flera anteckningar i jordeböckerna, t ex betr. Tolleröd Sörgård: 'Varit 1/2 kronohemman. År 1681 har kapellänen Hans Rasmusson lagligen vunnit hälften därav till frälse som år 1694 reducerades till

skatte. Kronan har ägt 1/8 man-tal, varför Hans Rasmusson torde ha förvärvat den återstående åttondelen'. - Rusthåll redovisas genom utdrag ur en generalmönstringsrulla 1689 för ryttmästaren Petter Appelbergs kompani (nr 78-100) och för Livkompaniet (nr 74-76). Längre fram i boken har förf. ur nyssnämnda rulla från 1715 redovisat namn på dragoner och båtsmän med uppgift om i vilka krig de deltagit.

Präster

Uppgifter om prästerna i socknen har ett stort utrymme i boken, allt ifrån den förste kyrkoherden under svensktiden, Peder Söffrensen Ström, hans efterträdare Frans Hansson Wandal och prosten Fredrik Nilsson Bagge till prosten Henrik Florus Ringius och kyrkoherdarna efter denne, den sist omnämnde var kyrkoherden Erik Rydén. Den kanske mest kände av socknens präster var väl Carl Wilhelm Skarstedt (1815-1908), som var kyrkoherde 1855-59 och därefter professor i Lund (där han blev känd för sin originalitet). Det var han som skrev det personhistoriskt viktiga verket Göteborgs stifts herdaminne. - Komministrar och kyrkovårdar finns också redovisade.

Gårdar och deras ägare

Under rubriken Solbergabor genom tiderna redovisas, och det tycker jag har ett särskilt stort värde, namn på ägare till gårdar från i vissa fall redan 1388 till våra dagar (1962). Denna redogörelse kan inte personer med rötter i Solberga avvvara!

Släkthistoria

En Solbergasläkt får ett särskilt kapitel. Medlemmar i denna släkt har i flera generationer bebott bl a gården Årsnäs i Solberga. Äldste kände stamfader var Erik Eskilsson

(1651-1726), efter vilken två grenar redovisats, en som i alla generationer kom att äga stamfaderns gård Muleröd i Hjärtums socken och en som flyttade till Årsnäs. Denna gård äges (eller i vart fall ägdes 1964) fortfarande av en släktmedlem.

En känd Solberga-politiker

Gården Ingatorp i socknen ägdes vid mitten av 1700-talet av Lars Torbjörnsson (d 1786). Han var riksdagsman i bondeståndet 1755-79 och blev talman 1770 efter den kände Olof Håkanssons död. Hans släkttrelationer har beskrivits i boken och många i socknen hade släktskap med honom. Som riksdagsman tillhörde han hattpartiet och var kungavänlig.

Herr Arnes penningar i verkligheten

Selma Lagerlöfs bok med denna titel är välkänd. Hon lokaliserar händelsen, mordet på prästen, herr Arne, till Solberga men har i, får man väl säga, vällovligt litterärt syfte stuvat om verkligheten. Hur var då denna verklighet? Svar på detta finner man i Johan Ödmans bok "Chorographia Bahusiensis" 1746. Där skrev han om herr Arne i Solberga: 'Han blev ömkeligen mördad och av daga tagen tillika med sin hjälppräst, barn och broder, som var kommen att besöka honom, och det om nattetid av trenne skottar, de där om vintertiden mot en afton kommo och lånte hus i nästa gård, Branehög benämnd, givandes sig ut för garfvaregesäller. När de nu suttit en stund på kvällen och frågat efter all ting, togo de sina knivar och slipade dem, vilket kom gårdsfolket i Branehög underligt före, men tordes intet ord nämna ej heller visste de vad de ämnade göra.

Om natten, sedan alla lagt sig och voro insomnade, gingo de till prästgården, där de

först grepo drängarna och pigorna där de lågo och dräpte dem, sedan gingo de bröstgänges på prästen herr Arne, där efter hjälpprästen och sist en liten jungfru som under detta buller steg upp i skorstenen för att gömma sig, men blev funnen och jämväl mördad, utan avseende på hennes rop, suckan, böner och tårar. Därpå gick rovet an på penningar, guld och silver, det de förde bort på prästens släde på isen med prästens egen häst åt marstrandsvägen och då de kommo Marstrand förbi, sänkte de hästen med den uttömda släden ned under isen. Men innan de foro ut ur prästgården satte de eld på honom.

Då folket i socknen blev varse elden, kommo de i flygande tillsammans och då levde hjälpprästen ännu, men orkade inte tala något, utan allenast tecknade med trenne sina fingrar, att där varit tre mördare, vilka blevo en tid där efter i Marstrand på en krog röjda genom en liten flicka, som under denna mordiska handel låg i prästgården dem ovetande på ugnen, och fick nu höra på krogen, där hon stod i en vrå vid dörren, huru den ene mördaren sade till den andre (på svenska ? JvS): 'Drick min broder, herr Arnes penningar vara ännu. Flickan yppar detta för värdinnan i huset, hon ger det strax an hos magistraten, som lät strax taga dem fatt, då de allting bekände.

De stodo sitt straff på Branehög, bestående däri, att de stektes eller brändes levande till döds, och skall den ene mördaren mest jämrat sig där över, att han dräpte jungfrun och ej ville skona henne.'

Denna innehållsrika bok finns i VSGF:s bibliotek. Den bör intressera även andra än recensenten !

JvS

Följande framställning är lånad från Solbergaboken.

Källa:

Dialekt-, Ortsnamns- och Folkminnesarkivet i Göteborg
VFF 1062.

Lekstugor och andra nöjen

År 1819 omtalas att kyrkoherden "med ledsnad förspört att lekstugors hållande tilltagit, ehuru vid flera tillfällen blivit ivrat emot dess missbruk. En oerfaren ungdom lockas lätt till sådana ställen, där den ej sällan överlämnar sig åt lastfulla och skamliga utsvävningar. Det är onekligt att ett sådant förhållande har ett skadligt inflytande på kristendom och sedlighet, ty beslöt församlingen till förekommande av slikt oskick att föreskriva 5 riksdaler banko böter för dem, som håller lekstuga eller densamma bevisar. Med lekstuga där förenämnda böter äga rum förstås sådane ställen, där ungdom samlas, där spel och dans övas samt brännevin vankas." Av dessa böter skulle hälften tillfålla kyrkan och den andra hälften de fattiga i socknen.

Fem år senare sägs det att "flera församlingens ordningsälskande ledamöter hava beklagat sig över det oskick som sker att unga och även berusade genom förtäring av brännvin, som vinningslystna hålla, begå övervåld synnerligast söndagsaftnar och störa alla som friden älska, varföre beslöts att jämte vanlig anmaning till husbönder och föräldrar att hava uppmärksamhet på sina söner och drängar, ordningsmän genast anmäla sådana olovliga sammankomster, och skall var och en senast kl. 9 om aftonen

förpassa sig hem i det hus han skall vara, för dem som icke veta att någon dräng eller son bör begära tillstånd av far eller husbonde att om söndag gå bort, är tjänstehjonsstadgan för tjänstehjon tydlig, att ingen utan lov må var stund som helst gå ur husbondens hus, och den faderliga myndigheten äger skall rätt hålla sina barn från liderliga sällskaper.

Som man anser den mesta näpst förtjäna, vilka upplåta sina hus till dylika supsammankomster så stadgades vite av 3 daler banko", för dem som gjorde detta.

I detta sammanhang bör kanske också något nämnas om nöjeslivet enligt den gamla folkliga traditionen (som trotsade kyrkoherdens förmaningar och förbud). Här om skriver Karl Larsson : "I nästan varje socken fanns någon spelman, vilken var självskreven gäst på alla bygdens bröllop och gillen. Det instrument, som mest brukades var fiol, vilken spelmannen ofta hade förfärdigat själv. Spelmansfärdigheten var ofta så att säga ärftlig från far till son, vilket gav anledning till att stället där spelmannen bodde kallades "spellemans".

De mest omtyckta danserna var nog vals och polska, av vilka den sistnämnda ofta gick i rasande fart, varunder de ledigaste kavaljererna borde svänga klackarna i taket. En för bygden karakteristisk dans var "sexengels", som utfördes av trenne par, vilka kryssvis löpte om varandra på ett sätt som för åskådaren verkade en smula irriterande. Såväl denna som de flesta andra brukliga danser gick med "ett flygande fläng". Bygdens befolkning i så gott som alla åldrar har ju sedan urgammal tid varit svag för dans, varuti den rört sig med ledighet och behag.

Ringdansen övades mera sällan, och räk-

nades nog i någon mån till de lekar, vilka förkommer då någon spelman ej var tillstädes. Lekar med ringdanser hörde merendels barnen till, varför de vuxna ansåg det under sin värdighet att befatta sig med sådant.

Det fanns emellertid en grupp av lekar, i vilka inte endast barnen utan även de vuxna i alla åldrar var med. Åtskilliga av dessa lekar är säkerligen uråldriga, t ex en sådan som blindbock. Den stackars bocken, vilken måste uppträda med förbundna ögon, narrades på alla upptänkliga sätt. Då sällskapet tröttnade på en lek övergick man till en annan. De vanligaste lekarna var: Fria på narri, Räkna nummer, Käppen vilar på vem, Kan jag få låna eld och värme, Gömma fyrken, Peka på månen, Trösta änkan m fl. Iaktogs ej reglerna för de flesta av dessa lekar, måste den som bröt emot dem ge en

pant, vilken sedermera inlöstes under vissa ceremonier."

Att i samkväm visa prov på sin styrka och vighet var ej heller ovanligt. Man drog fingerkrok, bet sönder nötter, tog handtag och "strypte käringen". Det sistnämnda tillgick så att en hopsöljad svängrem las om nackarna på tvenne på knäna liggande personer, vilka sedan skulle försöka draga upp varandra. Vanligt var också att försöka lyfta varandra på mer eller mindre besvärliga sätt eller att pröva benens styrka såsom då man "högg krokhas" eller knäppte "marbolås".

Naturligtvis förekom det även andra lekar såsom uppläsning av ramsor i stil med "sex laxar i en laxask" eller "kan du lägga färska fisken på disken på duken på bort"- (dvs bordet).

Biblioteket har tillförts följande bokgåvor och nyförvärv

Jöns Hall och Anna Morman och deras ättlingar,
av Elisabeth Ahldin Dahl.

Natur och folk i Backa på Hisingen, utgiven av Backa
Hembygdsförening. Artiklar av G och Å Hillefors,
Martin Bratt, K Lindblad m. fl.

Föreningen Gamla Halmstads Årsbok 1996.

Från Alingsås och Kullings Härad på 1700-talet av Carl-Martin Bergstrand.

Från Borås och de sju häraderna 1949, 1950 resp. 1953 av Kulturhistoriska
Föreningen, Älvsborgs län.

Särtryck 1951 av d:o : Kilsundskoncernen 1891-1950.

Ekman - ett handelshus 1802 - 1996 av Jan Kuuse.

Styrelsen tackar varmt alla som genom sina gåvor berikat vårt bibliotek.

Gunnar Klasson från Bohusläns Föreningsarkiv kåserade under ett föreningsmöte i oktober 98 för oss i VSGF om mannen bakom

Blomsterkrokens hus

på Drottninggatan 18 i Uddevalla.

Huset byggdes sannolikt snart efter den förödande stadsbranden i Uddevalla år 1806. Det ägs idag av Bohusläningen AB. År 1991 restaurerades det på ett pietetsfullt sätt och en terrasserad trädgård har anlagts mellan huskropparna.

Rummen hyrs nu ut till föreningskvällar o.d. Därtill är ett grafiskt museum inrymt i byggnaden.

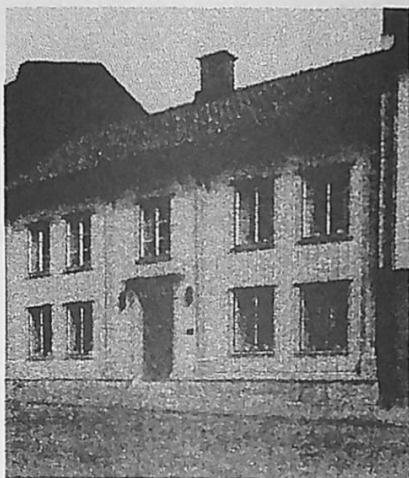

BILD: P LM

J P Krok älskade uppmärksamhet

av Gunnar Klasson

År 1791 föddes på Orust en gosse med namnet Johan Peter Krok.

Johan Peter Krok växte upp och blev en märklig man. Nu, drygt 200 år senare, är "Blomsterkroken" och hans hus ett begrepp i Uddevalla.

Men vem var han - egentligen ?

Johan Peter Krok tyckte älska att vara föremål för sin omgivnings uppmärksamhet. Som ung reste han till Stockholm och blev grosshandlare. Men affärer var uppenbart inte hans stora talang, det skulle visa sig både nu och senare. Lite vid sidan av blev han i stället litteratör.

I början av 1830-talet gav han ut "Komiskt lexikon" i två band samt en rad satiriska skrifter som snabbt blev indragna.

Vad som emellertid väckte störst uppmärksamhet var en travesti på Esaias Teg-

nérns "Axel" som Krok kallade "Maxel". Detta ansågs vara en respektlöshet som saknade motstycke.

Brasilienarv

Krok lät sig emellertid inte bekomma. 1832 lyckades han väcka ännu mer uppmärksamhet kring sin person genom det stora arv, som han påstod väntade honom i Oiho, en stat i Brasilien. Arvet skulle ha förmedlats genom hans bror och berättigade honom till tredje taburetten i Oihos senat.

Med anledning härav inledde han förhandlingar med den svenska regeringen om en traktat med nämnda stat. Det påstods till och med att han lyckades intressera självaste kungen, Karl XIV Johan, genom att förespegla hela fartygslaster med bl.a. peppar från det rika landet.

Bara det nu blev klart med arvet.

Det blev dock aldrig något arv och J P Krok fick utstå mycket spott och spe - i tidningarna döptes han till "Excellensen av Oiho".

Till Uddevalla

1834 kom han till Uddevalla efter att ha försatts i konkurs. Men det skulle ändå inte dröja länge innan han på nytt lyckades skapa intresse kring sin person.

I augusti samma år bröt den stora kole-raepidemin ut och J P Krok "sprang ur hus och i hus" i sin ivriga ambition att vara behjälplig. Belöningen uteblev inte. Krok utsågs till föreståndare för det kolerasjukhus som inrättades i Uddevalla och året därpå tilldelades han Koleramedaljen.

Men Johan Peter Krok måste ha något mera stadigvarande att försörja sig på. Han försökte på nytt som grosshandlare, men hans trassliga affärer ledde inte bara till nya konkurser utan också till fängelse.

Uddewalla Weckoblad skrev den 28 juli 1837:

"F d grosshandlaren eller som han mera allmänligen kallas, "Excellensen av Oiho", J P Krok, lärer numera hafva utspelt sin roll inom detta samhälle, sedan han måndagen den 3. dennes, af rådhusrät-

ten härstädes, i egenskap af vårdslös gäl-denär, tilldömdes fördelen att under en års tid åtnjuta fritt husrum å Christianstads fästning, under hvilken tid han kommer att till tjänligt arbete hållas."

Kanalplaner

Uddewalla Weckoblad fortsätter i samma skadeglada stil och hånar honom också för hans vidlyftiga planer på en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla. Kanalplaner hade visserligen diskuterats redan på 1600-talet, men var sedan länge glömda, då J P Krok på nytt blåste liv i dem.

Han lyckades intressera statsmakterna så långt att man bekostade en fältmätning, som utfördes av den kände kanalbyggaren Nils Ericsson 1835.

Krok väckte tryckfrihetsåtal mot tidningen för denna, som han tyckte, kränkande artikel. Men också det målet förlorade han.

Dock var det alldeles för tidigt att räkna ut J P Krok - han hade inte "utspelt sin roll inom detta samhälle".

Han slog sig nämligen på att bli sakfö-rare, d.v.s. ungefär lekmannajurist. Som så-dan hade han så stora framgångar att han

SVENSK FLORA

FÖR SKOLOR

AV

TH. O. B. N. KROK och S. ALMQUIST

I. FAÑEROGAMER OCH
ORMBUNKVÄXTER

TJUGUANDRA UPPLAGAN

Th. O. B. N. Krok (1834-1921) utgav 1883 tillsammans med Sigfrid Almquist "Svensk Flora", nu tryckt i 27 upplagor. F.o.m. 22 uppl. 1942 illustrerad av C. A. M. Lindman.

[30]. 1. *Veronica chamædrys*. — 2. *V. officinalis*. — 3. *V. scutellata*. — 4. *V. montana*. — 5. *V. anagallis*.

Blomsterkrokens hus i Uddevalla. Utanför står J P Krok, som givit namn åt huset. Fotografi från 1864.

BILD: BOHUSLÄNS MUSEUM

efterfrågades i hela västra och södra Sverige.

Beträffande kanalplanerna så har ju historien faktiskt visat att det fanns betydligt mera substans i dem än hans omgivning förstod. Planerna har tagits fram och utretts i olika omgångar, senast i början av 1960-talet. Ett av de planerade höghusen högst upp i stadsdelen Tureborg i Uddevalla kom inte längre än till utschaktning av grunden då byggandet stoppades för att marken skulle reserveras för en framtida kanal.

Det blev heller aldrig något hus - tomten utnyttjas i dag som parkeringsplats.

Blomsterodlare

Det som vi i dag närmast förknippar J P Krok med är hans stora intresse för blom-

mor. I sin trädgård på Stora Hellevigsgatan 15 odlade han många rara växter, och, sedan han omkring 1860 köpt fastigheten på Norra Drottninggatan 18, blev trädgården där snabbt känd som Uddevallas vackraste blomsterträdgård.

Sitt stora intresse för växter överförde J P Krok på framför allt en av sina söner, som bar det storstilade namnet Thorgny Ossian Bolivar Napoleon Krok.

Thorgny, som han kallades, förtjänade egentligen mer än sin fader epitetet "Blomsterkroken". Han var nämligen den ene av författarna till "Svensk flora" av Krok-Almqvist, en av Sveriges mest sålda läroböcker alla kategorier.

Precis som sin far var Thorgny självlärd. Han påbörjade visserligen universitetsstu-

dier i Uppsala 1851, men han tog aldrig någon examen.

Den svenska floran upptog hela hans intresse och att ödsla tid och kraft på att studera någonting annat var honom helt främmande. Han fick dock senare dispens att arbeta som lärare och var adjunkt vid Maria Skola och dess fortsättning Södermalms högre allmänna läroverk 1863 - 1898.

Fotograferad

Ungefär samtidigt som Johan Peter Krok flyttade in i huset på Norra Drottninggatan kom fotograferingskonsten för första gången till Uddevalla.

J P Krok tillhörde dem som genast lät fotografera sig själv och de sina. Därför finns det i dag bilder i Bohusläns Museums arkiv inte bara på familjen utan också på huset och den berömda trädgården. Dessa bilder har varit till ovärderlig hjälp för 1990-talets människor att förstå ett litet stycke Uddevallahistoria.

Johan Peter Krok avled i november 1868 i en ålder av 77 år och ligger begravd på Norra Kyrkogården. På graven, en s.k. tumba, kan man dock bara läsa sonens namn, Th. O. B. N. Krok.

Under år 1998 har följande medlemmar i V S G F avlidit:

Berner, Britt, Göteborg
Berners, Frithiof, Göteborg
Bjuggren, Karl Olof, Västra Frölunda
Grotting, Gunnar, Kävlinge
Johansson, Gustaf, Kungälv
Sandberg-Arnesson, Marie Paula, Gbg
von Sydow, Carin, Göteborg

Boken

“Jöns Hall och Anna Mor- man och deras ättlingar”

är sammanställd och utgiven på eget förlag av Elisabeth Ahldin Dahl. Den omfattar 2.667 kända ättlingar, med ingifta och ingiftas föräldrar mer än 7.000 registrerade personer (främst från Västergötland) och kan beställas genom insättning av kr 220:- + 35:- för postens avgifter på postgirokonto 442 81 52 -5 Elisabeth Dahl eller på tfn 031- 336 56 43.

Sveriges Släktforskarförbunds Uppsatsävling för ungdomar “Jakten på min släkt”

Tävlingsklasser:

Klass 1: Ungdomar t. o. m. årskurs 6

Klass 2: Ungdomar f. o. m. årskurs 7

Du kan till exempel skriva om:

- * något intressant Du funnit under Ditt letande, såsom ett visst levnadsöde,
- * hur Du har gjort för att få fram uppgifter om Dina släktingar; foton, intervjuer och samtal, gamla handlingar och så vidare,
- * svårigheter som Du haft och hur Du kanske har lyckats komma vidare trots detta,
- * vad Din forskning/letande gett Dig; intryck mm av olika slag.

Sänd in Din uppsats före den 1 april 1999 till “Uppsatsävlingen, Sveriges Släktforskarförbund, Box 30222, 104 25 Stockholm”. Ange Ditt namn, adress, ålder och årskurs på uppsatsen.

Närmare information får Du på tel:

08 - 695 08 90 samt på

www.genealogi.se/uppsats.htm

Värdefulla bokpriser väntar !

FRÅN ARKIVVÄRLDEN

Värmlandsarkiv

till Karlstad.

Till de värmländska värmlänningarnas stora glädje och till de västgötländska värmlänningarnas stora sorg (vilken grupp är störst?) flyttades efter moget (?) övervägande under sommaren och hösten -98 de värmländska arkivhandlingarna (tillsammans ca 4736 hyllmeter) från landsarkivet i Göteborg till Värmlandsarkiv i Karlstad.

Överflyttningen hade under ett år förbättrats med inventeringar av beståndet, utskrift av förteckningar, bokbinderinsatser och med utbildning av den värmländska personalen. I landsarkivet i Göteborg finnes alltfört vissa rester av Värmland i form av mikrokort av kyrkobokföringen, vägverkets arkiv, de vid landsarkivet under årtiondena upprättade personregistren till bouppteckningar och kyrkobokföring samt ett gediget Värmlandsbibliotek och en förtecknings-samling.

Förutom håll i våra arkivmagasin efterlämnade de värmländska källorna i form av kyrkobokföring, landsstats- och domstolshandlingar mm statligt material djupa och stora håll i våra hjärtan av saknad. Vi hoppas ändå att våra handlingar i Värmlandsarkiv tillsammans med de där redan förvarade enskilda arkiven, folkrörelsearkiven samt kommun- och landstingsarkiven för Värmland skall finna sig väl tillrätta i den nyetablerade arkivbyggnaden i Karlstad och att de där måtte få ett evigt liv till forskningens fromma.

Per Clemensson

Ska Du besöka Stockholm?

Forska gratis första dagen i

SLÄKTFORSKARNAS ARKIV

Genealogiska Föreningen bjuder Dig
som är medlem i

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

att bekanta Dig med samlingarna
(normal dagavgift 40 kr).

Sabbatsbergsvägen 20, vid S:t Eriksplan.

Gå 200 m snett upp i Vasaparken.

Öppet må-fre 10-16

Ta med annonsen.

Gäller t o m augusti 1999.

Genealogiska Föreningen Släktforskarnas arkiv

Genealogiska Föreningen har antagit namnet 'Släktforskarnas Arkiv' för den del av verksamheten som skall samla, vårda och tillhandahålla forskningsmöjligheter till släktforskarens resultat och samlingar av genealogiskt intresse. Med detta vill man understryka att GF inte bara är en medlemsorganisation, utan även utgör släktforskarnas egna arkiv. Medlemmar i GF har gratis tillgång till samlingarna.

Redaktionen

**Medlemsavgiften i V S G F
är 135 kr för hela året.**

**Infibetalas snarast på postgiro 24 23 85 - 3
om Du ännu inte hunnit med detta
och vill ha Västanbladet utan uppehåll.**

LANDET RUNT ur olika medlemsblad.

Efter Johan von Sydows bortgång fortsätter denna gång Joel Holger att kortfattat redogöra för läsvärda och intressanta artiklar ur medlemsblad för släktforskarföreningar både i Sverige och i övriga Norden. Medlemsbladen finns tillgängliga på VSGF:s bibliotek.

ALIR-ANOR. Forskarföreningen Alir, Söderhamn m. omnejd

Nr 4. 98 Sigvard Bodin porträtterar en storköpmann i Söderhamn: Anders Abrahamsson Bro 1675-1757, samt en kyrkobyggare Per Norin i Trönö 1827-1885. - Lars Nylander redovisar hur Söderhamns bebyggelse var belägen i förhållande till dagens byggnader med hjälp av stadsplaner lagda på varandra.

ANROPET. StorStockholms Gen. Förening

Nr 5. 98 Stig Molander redogör för ett arvsprotokoll från Kinda härad i Östergötland 1874.

AN-SIKTET. Folkare Släktforskarförening

Nr 4. Dec 98 Birgitta Larhm har hittat en födelsenotering i Hedemora förs. från 1794, där inte mindre än 20 faddrar antecknas till en brukspatronsdotter. - Samma författare redovisar forskningsresultat om 'Bergsmanssöner från By - i järnets tjänst'. De var födda i Övre Fornby i By sn i sö Dalarna.

DISKULOGEN. DIS. Fören. för datorhjälp i släktforskningen

Nr 46 Okt.98 Innehåller DIS Medlemsmatrikel 1998 och medlemsstatistik.

GENKLANG. Ovensiljans Släktforskare

Nr 11-12. 98 Om 'Svedjefinnarnas bosättning i de mellansvenska storskogarna' (tiden 1570 till mitten 1600) skriver Jojje Lintrup - Gunnar Olmås diskuterar några namnformer i Dalarna och deras ursprung. - Janne Hallström, Sundbyberg, berättar om järnbruکارbetaren Stut Hans Ersson från Ore sn i Dalarna, 1829-1890. - Meddelas att Dalarnas Släktforskarförbund DSF nu är bildat och en interimstyrelse utsedd.

GESTRICIA. Gästrikland Genealogiska För

Nr 2. 98 Temanummer om Torsåker. - 'Ett bröllop med tragiskt slut' redovisas av Maj-Britt Fredriksson i Sandviken. Ett dråp föranledde avkunnandet av ett dödsstraff, som emellertid omvandlades till 40 par spö samt för alltid förvisning ur riket. Delinkventen fick ta båt från Gävle till Köpenhamn! Han har sedan ej spårats. - Helena Söderlund har hittat en dagbok av urmakare Erik Westlin mellan åren 1819-1838. Den skall nu redovisas i sin helhet med början i detta nummer. - Rolf Söderblom †, har skrivit om handelsmannen och skeppsredaren Carl Adolf Lundberg 1827-1889, vilken verkade i Gävle.

Nr 4. 98 Temanummer om staden Gävle och dess historia, om bränder och Gävle Slott sammanställt av Siv Lundmark och Roger Larsson.

GF-AKTUELLT. Genealogiska För.

Sept 98 Ian Hamilton presenterar 'Släktforskarnas Arkiv'. - Barbro Nordlöf skriver om kyrkoräkenskaper - en ofta förbisedd källa.

Dec 98 Släktforskarnas Arkiv har anskaffat CD-ROM-skivor med namnregister till tyska och danska samlingar. - Latinska yrkesnamn översättes.

GRÄNS-POSTEN. Gränsbygdens Släktför.

Sept 98 Kjell Åberg skriver en fyllig artikel om 'Vallonerna i Sverige' En historisk exposé över valloninvandringen, främst under 1600-talets första hälft. Ca 870 valloner med familjer, totalt ca 2500 pers. kom hit, men många återvände senare. Utöver smeder var åtskilliga andra yrken representerade. På grund av bränsle(ved-)brist utflyttades flera stångjärnshamrar från Bergslagen till andra områden, t.ex. Dalarna och Dals-

land och därmed utspriddes även vallonfamiljerna. - Ivan Carlsson berättar om prästgårdstorpets Nedre Högvakten i Naverstads sn i norra Bohuslän.

Dec 98 Under rubriken 'Tre syskon Geijers öden. Varför kom de från Värmland till Dal ?' efterlyser Rune Jensen uppgifter om tre döttrar Hedvig, Agneta och Christina till Henric Geijer 1754-1801 och Christina Rimner 1738-1768, Nyeds och Gillberga sn. - Numret innehåller även en medlemsmatrikel.

HALLANDSFARARES INFORMATION. **Hallands Genealogiska För.**

Nr 42. Dec 98 'Varför jag började släktforska !' skriver Birgitta Eskilstorp och berättar livfullt om sina anor och om med och motgångar i forskningen. - En fylig förteckning över bra Internet-adresser redovisas. - Bengt Hederstierna berättar om 'Ett attentat mot de Gathenhielmska sarkofagera' (i Onsala kyrka).

KGF-NYTT. Kronobergs Gen. Förening.

Nr 63. Dec 98 Albin Andersson redogör i en längre artikel för 'Ett domstolsmål om jakt på Hjort år 1692' i Vederslöv i Kinnevalds härad, Kronobergs län. Jakt på högvilt reglerades i 1664 års stadga, där hjort var fredat högdjur. Endast adeln hade rätt att på egen mark skjuta högdjur. - Vidare berättar Aron Axelsson om de släktforskningskurser för svenskaner, som anordnas på S:t Sigfrids Folkhögskola, Kronoberg, under 10 dagar i slutet av juli. De har blivit mycket uppskattade.

ROTPOSTEN. Jönköpingsbygdens Gen.För.

Nr 4. Dec 98 Föreningen har mycket föredömligt arbetat med och lagt ut födelse/vigde/dödböcker på INTERNET för ett antal socknar runt Jönköping. Arbetet pågår med fler socknar och årsperioder. Man får upp tabellerna på dataskärmen på Internet-adressen www.genealogi.se/links.htm Välj sedan landskapet Småland.

Om Brödupproret år 1855 i Jönköping och Johan Magnus Andersson, som dömdes till 5 års

fästning, skriver Marianne Lundgren. - En annan rättegång i Närke år 1830 om boskillnad mellan makar, redovisas av Britt-Marie Englund.

SLÄKT OCH HÄVD. Gen. Föreningen

Nr 1. 98 'Om invandrare till Sverige i äldre tid -en skiss' av Chr. von Warnstedt † - 'Befäl och stabsbetjänte vid Kungl.Livreg. till Häst åren 1680-1709' av Chr. von Warnstedt †.

Nr 2. 98 'Vem var Bielkeättens stamfar' av Torleif Ericson - 'Herrar till Borg och Lundby' av Pontus Möller - 'Befäl och stabsbetjänte... forts från nr 1.

Nr 3-4. 98 'Släkten Eilmans ursprung' av Dag M. Hermfelt - 'Släkten Lychovius från Lyckeby i Blekinge' av Harry Lindholm - 'Befäl och stabsbetjänte... forts från nr 2. - 'Ytterligare Knorringsproblem' av Pontus Möller.

SLÄKT-EKEN. Blekinge Släktforskarför.

Nr 4. 98 Curt Johansson i Karlshamn skriver en läsvärd artikel om hur man beräknade mantal. - Eva Mårtensson-Kangeman redogör utförligt för hur man forskar på båtsmän, med särskild inriktning på Sturkö utanför Karlskrona 1685-1902.

SLÄKTEN.Södra VästerbottensSläktforsk.

Nr 2. 98 Under rubriken 'Rik källa för forskare att ösa ur' recenserar Gun Boberg boken 'Bönder och gårdar i Skellefteå sn 1539-1650' av Ulf Lundström - Daniel Brömster skriver om Sundinarnas (Teo o. Per) bästa verk 'Släkter och gårdar i Arnäs 1535-1915'. - 'Urgammal västerbottensläkt' är rubriken på Anna Werners personhistoriska anteckningar - 'Gamla Västerbotten-släkter' som handlar om släkten Häggström-Haeggström.

Nr 3. 98 Daniel Brömster svarar för tre artiklar: 'Några släkter med rötter i Buresläkten', 'Släkten Forslund i Nordmaling' och 'Häggström och Haeggström'.

Nr 4. 98 En ny släktbok anmäles, nämligen 'Sidensjö och Skorped, släkter och gårdar' av Per Sundin, A-G Näslund, P Olsson och Sven Z Sundin. - Mer om släkten Häggström av Gun

Boberg. - 'Tideräkningens historia' från Håkans Skogsjöes RÖTTER kompletteras med en lista över alla böndagar mellan 1661 och 1808, sammanställd av Egon Bosved

SLÄKTFORSKARE i UPPLAND. För. Släktforskare i Uppland

Nr 4 / 98 Bernt Karlsson uppmärksammar en gammal bok av S.A.Hägg 'Historik öfver borgerskapet i Uppsala'. Boken omfattar tiden 1751-1881 och presenterar de sammanlagt 340 personer som då fått burskap i staden. Särskilt omnämnes bagarmästare Mathias Dubois.

SLÄKTHISTORISKT FORUM. Sveriges Släktforskarförbund

Nr 3 / 98 Harri Talvoja/UloWaks berättar om Estniska Genealogiska Sällskapet samt om släktforskning i Estland. Lista över de estniska arkiven bifogas samt Internetadressen.- Pontus Möller skriver om ätten Stråle af Ekna, nr 87 och Bjön Lippold om Gustaf Dalén's och hans hus-trus släkt. - Ingemar Gollungberg berättar om sin farfars farfar Kristian Mattsson på Tjörn.

Nr 4 / 98 Om 'En svensk i frihetskrigets U S A' skriver Elisabeth Thorsell och om 'Att forska i Pommern' Gustaf von Gertten. - För den nya Personuppgiftslagen lämnas en redogörelse.

Nr 5 / 98 Lars-Gunnar Sander tillför ytterligare pusselbitar till Gränna-slakten Skotte. - Christina Backman redovisar fler arkivhandlingar av-seende forskning i Estland. - Aktuella adresser till Sveriges alla släktforskarföreningar kan man även hitta i detta nr.

VÅRA RÖTTER, VÅR HISTORIA. Hembygds-o. släktf. Nolaskogs

Nr 60. Dec 98. Redovisas alla utvandrare till USA och Canada från Björna socken i Ångermanland mellan åren 1864-1911. Redaktör Anders Nordström.

VÄRMLANDS ANOR. Värmlands Släktforskarförening

1998:4 Här redogöres för nya 'Arkivcentrum Värmland' i Karlstad, som innehåller de samlade

enheterna : Värmlandsarkiv, Landstingsarkivet, Folkbrörelsernas arkiv samt Emigrantregistret (Kinchip Center) - Lars-Gunnar Sander har forskat om vad som tilldrog sig i världen för 200 år sedan d.v.s. år 1798. En läsvärd sammanställning. - Tom Silja har intresserat sig för sambandet mellan värmländska och norska glasbruk. I Sverige arbetade många norskfödda glasblåsare. Speciellt intresse har varit Sölje glasbruk i Stavnäs sn (Värmland) på 1800-talet.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Genealogiska Förening

Nr 4. Dec 98 Detta nr har som tema Hjo-Tibro. Tage Westergren skriver om 'Hjo-orten och dess historia' samt om 'Hjo Vattenkuranstalt'. - Anders Brissman om 'Tibro - ett möbelcentrum' och om 'Jätten från Kyrkefalla', längd 228 cm, som levde 1844-1911. Vidare förtecknas 'Stupade under Älvsborgs regementets fana' åren 1705-1760.

ÅSBO SLÄKTBLAD. Åsbo Släkt- o. Folk-livsforskare

Nr 2. Dec 98 'Vad vet vi om Vedby?' frågar John Sundberg i en artikel om socknen i N. Åsbo Härad, Skåne. - Gertrud Lindberg redogör detaljerat för en gammal bouppteckning från Vedby 1803

ÖGF-LÖVET. Östgöta Gen. Förening

Nr 55. Dec 98 Ett fylligt temanummer om landsvägar, gästgivare och gästgiverier i Östergötland av Erik Carlegrim, Gert Pahlsson och Barbro Nordlöf. Den förstnämndes bok 'Vägar i Åkerbo. Om 1700-talets väghållning i östgötsk slättbygd' anmäles. - Birger Göransson skriver om att verklighetens Karl Oskar var från Östergötland ! Vilhelm Moberg fann en diger och innehållsrik handskrift (dagbok) i Minnesota Historical Library. Dagboken från åren 1854-1875 var upptecknad av Andrew Peterson, vilken utvandrart på 1850-talet från Västra Ryds sn i södra Östergötland. Dagboken gav Moberg många uppslag till sin romansvit.

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
retur med nya adressen till:
VÄSTANBLADET
Erik Dahlbergsgatan 36
411 26 Göteborg

B FÖRENINGSS-
BREV

Sverige

Porto betalt

Nästa nummer av Västanbladet utkommer i början av april 1999.

Manusstopp den 15 mars 1999.

Tveka inte ! Såväl korta som längre manus och forskningsresultat mottages för publicering. Gärna även små anekdoter o.d. Låt också redaktionen få ta del av Dina synpunkter på bladet.

V S G F :s

BIBLIOTEK och EXPEDITION

Erik Dahlbergsgatan 36, 411 26 Göteborg
har öppet under tiden 14/1 - 6/5 1999.

tisdagar kl 10.00 - 12.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet)
samt **1 timma före varje föreningsmöte** på Erik Dahlbergsgatan
Dessutom har Sybil Winell, tel. 16 05 95, erbjudit sig att öppna
biblioteket för besök efter telefonöverenskommelse.

Tel. 031-13 12 26 www.genealogi.se/vsgf.htm Postgiro 24 23 85 - 3

Alla är välkomna !